

Jaarverslag Integriteit 2022

provincie limburg

Integriteit wordt geborgd met regels en gedragscodes maar verlangt bovenal ook bewustzijn en een juiste mentaliteit/houding.

Voorwoord / 4

1. Commissaris van de Koning / 6

- 1.1 Rol en positie Commissaris van de Koning binnen integriteitbeleid / 7
- 1.2 Zorgplicht en intern toezicht op integriteitsafspraken / 7
- 1.3 Bestuurscultuur / 8
- 1.4 Gedragscode integriteit Commissaris van de Koning en gedeputeerden Provincie Limburg 2021 / 9
- 1.5 Samenwerking bestuurlijk Limburg / 10
- 1.6 Beleidskader verboden handelingen / 10
- 1.7 Voordracht ter vernietiging / 11
- 1.8 Bemiddelingsverzoeken / 11
- 1.9 Ondermijnende criminaliteit/Bibob / 11

2. Provinciale Staten / 12

- 2.1 Gedragscode Bestuurlijke Integriteit 2020 / 14
- 2.2 Commissie Integriteit en Commissie Integriteitsbevordering / 14
- 2.3 Extern adviseur Integriteit en Integriteitsdriehoek / 14
- 2.4 Integriteitsspiegel Provinciale Staten / 14
- 2.5 Klankbord / 15

3. Gedeputeerde Staten / 16

- 3.1 Gedragscode integriteit Commissaris van de Koning en gedeputeerden Provincie Limburg 2021 / 18
- 3.2 Melding nevenfuncties en neveninkomsten / 19
- 3.3 Integriteitsscreening kandidaat-leden van Gedeputeerde Staten / 19

4. Ambtelijke organisatie / 20

- 4.1 Invloed bestuurscrisis op ambtelijke organisatie / 22
- 4.2 Samenhang Ambtenarenwet, gedragscode en beleid / 22
- 4.3 Coördinatie integriteit / 23
- 4.4 Preventie / 23
  - 4.4.1 Personeelsbeleid & cultuur / 24
  - 4.4.2 Stimuleren / 26
    - 4.4.2.1 Introductieprogramma nieuwe medewerkers en trainees / 26
    - 4.4.2.2 Informatie en communicatie / 27
    - 4.4.2.3 Serious Game 'Zuivere Koffie' / 27
- 4.6 Naleving en handhaving / 27
  - 4.6.1 Vertrouwenspersoon / 27
  - 4.6.2 Regeling melding vermoedens van een misstand / 27
  - 4.6.3 Meldingen van (vermoedens) integriteitsschendingen / 28

5. Blik vooruit 29

Het jaar 2022 was voor de Provincie Limburg een jaar waarin we ons volop hebben ingezet om bewustzijn rond thema's als integriteit en bestuurscultuur naar een hoger plan te tillen. We timmeren stevig aan de weg na een periode waarin Limburg nogal wat voor de kiezen heeft gehad. Stapels onderzoeken, publicaties, aanbevelingen hebben geleid tot een dynamiek waarvan Limburg écht even heeft moeten herstellen.

Maar we zijn, zo constateer ik trots, op de goede weg. Er zijn nogal wat maatregelen genomen om ervoor te zorgen dat we als organisatie transparant, integer en betrouwbaar blijven handelen en dat ook actief uitdragen. Zo hebben we bijvoorbeeld werk gemaakt van het beter begrijpelijk maken van onze begrotingsstukken om maximaal transparant te zijn. We zien dat onze inzet om verenigingen weerbaarder te maken vruchten afwerpt. We denken met gemeenten en maatschappelijke partners over het herwinnen van vertrouwen in politiek en bestuur, door zélf het goede voorbeeld te geven. We weten inmiddels veel beter wat er met onze subsidie-euro's gebeurt doordat we organisaties van onze 'klanten' scherper in beeld hebben. We zijn nog nooit zo intensief bezig geweest met het serieus kijken naar klachten en meldingen, juist omdat we daar met elkaar zoveel van kunnen leren. En ProDemos werkt specifiek in Limburg aan een steviger bewustzijn rond thema's als democratie, tegenspraak en bestuurscultuur, met name bedoeld voor jongeren en mensen met afstand tot de politiek.

En dan noem ik slechts een greep uit de enorme berg werk die in 2022 verzet is.

Het door Provinciale Staten vastgestelde Werkplan Bestuurscultuur omvat en omschrijft deze acties, maatregelen en aanbevelingen. Niet omdat ik denk dat we daarmee aan de voorkant volledig kunnen uitsluiten dat we in Limburg nooit meer te maken krijgen met kwesties op het gebied van integriteit. Maar juist wél omdat ik vind dat zo'n gemeenschappelijk kader ons kan helpen elkaar scherp te houden. Afspraak is afspraak.

De rol van de overheid verandert. Daarbij zijn flexibiliteit, het soepel kunnen meebewegen met een snel veranderende samenleving, de sleutel tot succes. Zeggen wat je doet en doen wat je zegt, is wat mij betreft daarbij ons mantra. En ik ben blij dat dat al tot resultaten heeft geleid. Limburg voerde onlangs, bij een onderzoek van De Volkskrant, de ranglijst van meest transparante provincies aan. Dat geeft de burger moed. En de gouverneur ook!

Sinds eind maart hebben we in Limburg een nieuwe samenstelling van Provinciale Staten. Ik zie bij alle volksvertegenwoordigers veel enthousiasme en animo om de komende jaren met elkaar verder te werken aan bestuurscultuur en integriteit in onze mooie provincie. Als voorzitter onderschrijf ik deze ambitie volledig.

Emile Roemer

Dit jaarverslag gaat over integriteit binnen de Provincie Limburg in 2022. Als overheidsorgaan dat voor de samenleving werkt, vindt de Provincie Limburg het belangrijk dat ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers integer zijn.

1. Commissaris van de Koning

1.1 Rol en positie Commissaris van de Koning binnen integriteitbeleid

Op basis van de Provinciewet is de Commissaris van de Koning verantwoordelijk voor het bevorderen van de integriteit in de provincie en legt hij verantwoording af aan Provinciale Staten over het gevoerde beleid. Deze verantwoordelijkheid strekt zich uit over Provinciale Staten, Gedeputeerde Staten en de ambtelijke provinciale organisatie. De Commissaris van de Koning is ook portefeuillehouder integriteit in het college van Gedeputeerde Staten.

Naast de taak als provinciaal bestuursorgaan heeft de Commissaris van de Koning op grond van de Provinciewet ook een taak als Rijksorgaan. Hij is belast met het adviseren en bemiddelen bij verstoorde bestuurlijke verhoudingen in een gemeente en wanneer de bestuurlijke integriteit van een gemeente in het geding is. Deze taak strekt zich uit over de 31 Limburgse gemeenten en het Waterschap Limburg. De Commissaris van de Koning legt verantwoording hierover af aan de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en informeert de minister hierover wanneer hij de taak uitvoert.

De zorgplicht wordt door de Commissaris van de Koning op een persoonlijke wijze ingevuld. Hij vormt het boegbeeld van het integriteitbeleid en agendeert het thema voortdurend. Hij pakt signalen op en geeft er het juiste vervolg aan. Ook houdt hij het thema integriteit levend door continu het gesprek over morele waarden en normen te blijven voeren.

De zorgplicht is het uitgangspunt van het ontwikkelde beleid dat de bestuurlijke integriteit bevordert en stimuleert. Een samenhangende reeks van maatregelen, zoals de risicoanalyse integriteit ten behoeve van kandidaat-leden van Gedeputeerde Staten, de gedragscode voor Gedeputeerde Staten, het onderzoeksprotocol naar mogelijke schendingen, maar ook de inrichting van de besluitvormingsprocessen dragen bij aan de doorontwikkeling van de integriteitsvolwassenheid van het bestuur.

Tenslotte is de Commissaris van de Koning tevens voorzitter van de Stuurgroep Kwaliteit Openbaar Bestuur en geeft daarmee leiding aan de Limburgse bestuurlijke samenwerking op het gebied van de kwaliteit van het openbaar bestuur, voor onder meer de thema's bestuurscultuur, integriteit en ondermijning (zie ook paragraaf 3.5).

De Commissaris van de Koning wordt bij de uitvoering van zijn taak bijgestaan door de ambtelijke staf binnen het Kabinet, door de Commissie Integriteitsbevordering van Provinciale Staten, door de externe adviseur integriteit, door de griffier en door de provinciesecretaris.

1.2 Zorgplicht en intern toezicht op integriteitsafspraken

Een van de taken van de Commissaris van de Koning is het interne toezicht op integriteitsafspraken. In het op 15 december 2022 door Provinciale Staten vastgestelde Werkplan Bestuurscultuur 2023-2027 is afgesproken dat de Commissaris van de Koning Provinciale Staten jaarlijks informeert over de gekozen aanpak en werkwijze van deze interne toezichthoudende rol. In 2022 heeft de Commissaris van de Koning aan deze opdracht invulling gegeven door het thema integriteit doorlopend te duiden en bespreekbaar te maken, de relatie van dossiers met het thema integriteit te expliciteren, het onderwerp te agenderen en signalen het juiste vervolg te geven. Hiermee vervult de Commissaris de rol van boegbeeld van integriteit en wordt het onderwerp levend gehouden in zowel Provinciale Staten als in het College.

Vanaf het verslagjaar 2023 zal de Commissaris van de Koning zijn aanpak en werkwijze ten aanzien van het interne toezicht op de integriteitsafspraken in dit jaarverslag integriteit gericht toelichten. Dit in de vorm van een algemene - niet tot persoonsniveau herleidbare - reflectie op onder meer de geplande gesprekken met Statenleden aan de hand van een integriteitsspiegel, het proces van de collegevorming inclusief de risicoanalyse integriteit van kandidaat-gedeputeerden, de afspraken met nieuwe

bestuurders gericht op het voorkomen van en/of beheersbaar maken van mogelijke integriteitsrisico's en het toezicht op de opvolging van deze afspraken.

1.3 Bestuurscultuur

In 2022 is er flink geïnvesteerd in het thema bestuurscultuur. Met diverse vertegenwoordigers binnen het openbaar bestuur, denk hierbij aan gemeenten en het waterschap, maar ook binnen het provinciaal bestuur zijn er gesprekken gevoerd over het thema bestuurscultuur, integriteit en het functioneren van het openbaar bestuur. Daarbij staat de opgave om te komen tot herstel van vertrouwen in democratie en bestuur centraal.

Op 26 januari 2022 presenteerde de Enquêtecommissie Limburgs Parlement haar onderzoeksrapport 'Blinde hoeken van het integriteitsbeleid van de Provincie Limburg; rapport Enquêtecommissie Kwestie Koopmans'¹. Tot deze enquête hadden Provinciale Staten op 16 december 2020 besloten naar aanleiding van motie 2701 Gewijzigd Van Caldenberg c.s. inzake Enquête belangenverstremming gedeputeerde Koopmans.

De diverse onderzoeksrapporten zijn op 1 april 2022 uitvoerig, plenair door Provinciale Staten besproken. De Commissaris van de Koning heeft daarbij toegezegd de aanbevelingen uit de provinciale enquête, de rapporten en de opbrengsten uit het debat te verwerken in een voorstel.

Om dit in goede banen te leiden kreeg in de eerste helft van 2022 een externe Programmamanager Bestuurscultuur opdracht de opvolging, uitvoering en implementatie van de aanbevelingen ter hand te nemen en Provinciale Staten over de voortgang te informeren.

Werkplan Bestuurscultuur 2023-2027

Het **werkplan bestuurscultuur** bevat de bundeling, opvolging en realisatie van de vele aanbevelingen die zijn voortgevloeid uit de onderzoeken die in 2021 en 2022 op het gebied van bestuurscultuur in Limburg zijn uitgevoerd². Het integraal oppakken, uitwerken en verankeren van de aanbevelingen gebeurt in nauw samenspel tussen de griffie van Provinciale Staten en de ambtelijke organisatie van de Provincie.

In december 2022 is een rapportage met een groot aantal concrete voorstellen en actiepunten vastgesteld door PS.

Meldpunt Bestuurscultuur 2022

Ook geeft het werkplan bestuurscultuur een beeld van de meldingen die bij het Meldpunt Bestuurscultuur 2022 zijn binnengekomen, opgepakt en afgehandeld. Dit op initiatief van PS nieuw ingerichte tijdelijke Meldpunt Bestuurscultuur 2022 heeft opengestaan van medio april tot en met mei 2022. Er zijn door in totaal 45 melders 89 meldingen ingediend (een klein aantal melders heeft meerdere (soms veel) meldingen ingediend). Een derde van deze meldingen had direct of indirect betrekking op de provincie zelf. Het overige deel van de meldingen had betrekking op het waterschap of één of meerdere gemeenten. Inmiddels zijn vrijwel alle meldingen afgehandeld. De ontvangen meldingen waren relatief evenwichtig over de provincie verspreid.

Bestuurscultuur is een containerbegrip en bestaat uit verschillende elementen. Uiteraard gaat het om integriteitsbesef, maar ook over hoe bestuur en organisatie met burgers omgaan, hoe het bestuur zich verhoudt tot de ambtelijke organisatie, de parlementaire cultuur en de onderlinge omgangsvormen.

- 1 Rapport van de provinciale enquêtecommissie 'Blinde hoeken van het integriteitsbeleid van de Provincie Limburg; rapport Enquêtecommissie Kwestie Koopmans'
- 2 Rapporten van de provinciale enquêtecommissie (Blinde Hoeken); de commissie Visser (Engelen bestaan niet); Derksen c.s. (Wegkijken als cultuur); en ook het rapport over gedeputeerde Geurts en het al eerder (naar aanleiding van de IKL-affaire) door de concerncontroller uitgebrachte rapport.

De meldingen hebben niet geleid tot strafrechtelijk relevante situaties of nieuwe integriteitstekwesties. Bij veel meldingen bleek een gebrekkige communicatie van de kant van de overheid te hebben geleid tot het indienen van een melding. Dat was echter niet in alle gevallen de enige verklaring voor ontstane onvrede. In nogal wat situaties bleek het bespreken van een melding met de melder en het toelichten van de procedurele mogelijkheden en onmogelijkheden voldoende. Dit sluit aan bij de overtuiging dat de afstand tussen burger en overheid verkleind kan worden door de communicatie - waar mogelijk persoonlijk - eenvoudiger, duidelijker en toegankelijker te maken.

Bespreking met burgemeesters

De Commissaris van de Koning heeft het gesprek over bestuurscultuur ook samen met andere Limburgse bestuurders gevoerd, met de belangen van alle Limburgse burgers en bedrijven centraal. In februari 2022 is een bijeenkomst met alle burgemeesters en met vertegenwoordigers van het ministerie van BZK georganiseerd rondom het thema bestuurscultuur.

Tijdens deze bijeenkomst is het rapport 'Engelen bestaan niet; de Limburgse bestuurscultuur Onderzocht'³ door de Commissie Visser toegelicht en is gezamenlijk het gesprek gevoerd over de wijze waarop het vertrouwen in de overheid hersteld kan worden en hoe de aanbevelingen vorm kunnen worden gegeven. Dit gesprek over bestuurscultuur en integriteit kreeg gedurende het jaar op verschillende manieren een vervolg, onder meer tijdens ambtsbezoeken, de burgemeestersdag en overige overlegmomenten. Het gesprek over bestuurscultuur wordt daarnaast voortgezet vanuit de Stuurgroep Kwaliteit Openbaar Bestuur Limburg (zie paragraaf 3.5).

Consultaties

Daarnaast zijn we gestart met het houden van 'consultaties' in de regio, de eerste keer in de vorm van een consultatie van het 'maatschappelijk middenveld' in de regio Limburg-Noord. In samenwerking met de gemeente Horst aan de Maas hebben wij - samen met de burgemeester - met een grote en zeer belangstellende groep mensen gesproken, met betrokkenheid bij het functioneren van de overheid vanuit verschillende verantwoordelijkheden. Aan het gesprek werd deelgenomen door vertegenwoordigers vanuit onder meer de wereld van de zorg, wijkorganisaties, journalistiek, onderzoek, onderwijs en cultuur. Twee volgende bijeenkomsten (Roerdalen en Kerkrade) vinden plaats in de eerste helft van 2023. In deze periode zal, met een vergelijkbare werkwijze, ook met diegenen die zich met suggesties en voorstellen hebben gemeld bij het Meldpunt Bestuurscultuur 2022, gesproken worden.

1.4 Gedragscode integriteit Commissaris van de Koning en gedeputeerden Provincie Limburg 2021

De eind 2021 vastgestelde Gedragscode integriteit Commissaris van de Koning en gedeputeerden Provincie Limburg 2021 bevat een aantal aanscherpingen ten opzichte van de eerdere gedragscode, gericht op onder meer het voorkomen van (de schijn van) belangenverstremgeling. Afgesproken is dat jaarlijks in het jaarverslag integriteit gerapporteerd wordt over het functioneren van deze gedragscode.

3   **Rapport commissie Visser 'Engelen bestaan niet; de Limburgse bestuurscultuur Onderzocht'.**

De eerste ervaringen met de nieuwe gedragscode zijn positief. De vernieuwde gedragscode heeft in de praktijk niet tot vragen of onduidelijkheden geleid. De Commissaris van de Koning heeft de nieuwe gedragscode ook onder de aandacht van de afgetreden bestuurders gebracht. De nadere explicitering van de geheimhoudingsplicht en anti-lobbybepaling na aftreden zijn bepalingen die ook voor gewezen bestuurders richtinggevend zijn en dienstig kunnen zijn bij het maken van afwegingen alsook het nemen van beslissingen vanuit eventuele nieuwe rollen die op hun pad komen.

1.5 Samenwerking bestuurlijk Limburg

Commissaris van de Koning Roemer heeft ook binnen bestuurlijk Limburg veelvuldig overleg gevoerd om de conclusies en aanbevelingen uit de diverse rapporten, naar aanleiding van de bestuurscrisis bij de provincie, met een breed draagvlak te kunnen oppakken.

Dat heeft er onder meer toe geleid dat de focus van de in 2013 in het leven geroepen Stuurgroep Integriteit Limburg in 2022 is verlegd en deze verder gaat als Stuurgroep Kwaliteit Openbaar Bestuur Limburg met een verbrede taakstelling. Doelstelling van de Stuurgroep is om op strategisch, tactisch en operationeel niveau ontwikkelingen voor Limburg te initiëren en aan te dragen en daarmee leiding te geven aan de Limburgse bestuurlijke samenwerking, onder andere voor de thema's bestuurscultuur, integriteit en ondermijning. De Stuurgroep bestaat uit de Commissaris van de Koning, tevens voorzitter van de Stuurgroep, de voorzitter van het Waterschap Limburg en een aantal Limburgse burgemeesters. In 2022 is de Stuurgroep vijf keer bij elkaar gekomen.

Vanaf de start van het samenwerkingsverband is de Stuurgroep door een breed samengestelde ambtelijke Werkgroep Integriteit van inhoudsdeskundigen ondersteund, die uiteenlopende producten en instrumenten voor integriteitsbeleid in het openbaar bestuur heeft ontwikkeld. De Werkgroep kwam in het verslagjaar twee maal bij elkaar.

In aansluiting op de doorstart van de Stuurgroep met een verbrede taakstelling, hebben de werkgroepleden in 2022 ook het vervolg van de Werkgroep kritisch tegen het licht gehouden. Daarop is besloten de Werkgroep in de bestaande vorm op te heffen.

Op verzoek van de Commissaris van de Koning zal de ambtelijke Werkgroep in 2023 in nauwe samenspraak met de Stuurgroep onderzoeken op welke wijze de beide gremia elkaar na de doorstart optimaal kunnen versterken, om een toekomstbestendige samenwerking te kunnen borgen en het verschil te kunnen maken voor zowel bestuurlijk Limburg als daarbuiten.

1.6 Beleidskader verboden handelingen

Als portefeuillehouder integriteit is de Commissaris van de Koning belast met de uitvoering van het Beleidskader verboden handelingen. In artikel 15 van de Gemeentewet zijn voor raadsleden een aantal verboden handelingen opgenomen. Dit betreft onder meer het aangaan van overeenkomsten voor het verwerven van grond van de gemeente, dan wel het aannemen van werk voor de gemeente. Voor wethouders en burgemeesters geldt eenzelfde soort bepaling in de vorm van artikel 69 van de Gemeentewet. Gedeputeerde Staten kunnen voor enkele van deze handelingen aan raadsleden en wethouders een ontheffing verlenen. De Commissaris van de Koning kan daarnaast eigenstandig een ontheffing aan een burgemeester verlenen. De ontheffing wordt verleend mits het belang van de gemeente of derden niet wordt geschaad en de aanvrager niet wordt bevoordeeld. Voor de beoordeling hiervan wordt het beleidskader gehanteerd. In 2022 hebben Gedeputeerde Staten twee ontheffingen voor die verboden handelingen verleend. Deze hadden betrekking op het aankopen van een (rest)strook grond van de gemeente door een raadslid van die betreffende gemeente.

Daarnaast heeft de Commissaris van de Koning in 2022 een ontheffing voor een verboden handeling verleend aan een burgemeester. Deze had betrekking op het aankopen van bouwgrond van de gemeente.

1.7 Voordracht ter vernietiging

In het verslagjaar is geen verzoek tot vernietiging van een raadsbesluit ingediend.

1.8 Bemiddelingsverzoeken

In 2022 hebben zich de nodige burgers tot de Commissaris van de Koning en de Provincie Limburg gewend vanwege hun conflict of geschil met een gemeente of een andere overheidsorganisatie.

Deze conflicten kennen een uiteenlopend karakter, maar vaak is er sprake van het niet verlenen van een vergunning of het niet handhavend optreden door de gemeente. Ook is er soms sprake van een wederzijdse miscommunicatie. Bij dit soort bemiddelingsverzoeken past de Commissaris van de Koning hoor en wederhoor toe. Indien echter bezwaar- en beroepsmogelijkheden hebben opengestaan of nog openstaan, dan wel wanneer de zaak zich onder de rechter bevindt of als deze al een uitspraak heeft gedaan, wordt hiernaar terugverwezen. Ook wordt bekeken of de Commissaris van de Koning een verantwoordelijkheid heeft of dat deze op een andere plek ligt. Het komt ook voor dat een klager wordt doorverwezen naar de Nationale Ombudsman. In praktijk leidt de bemiddelende rol van de Commissaris van de Koning veelal tot beweging in een vastgelopen dossier.

1.9 Ondermijnende criminaliteit/Bibob

Ondermijnende criminaliteit is een groeiend maatschappelijk probleem waarbij crimineel gedrag in een georganiseerde vorm zich manifesteert in de bovenwereld. Daarbij worden legale structuren en besluitvorming (denk daarbij bijvoorbeeld aan het verlenen van vergunningen en het verstrekken van subsidies) misbruikt óf op onrechtmatige wijze beïnvloedt om geldelijk gewin te behalen.

De ondermijnende criminaliteit verstoort het openbaar bestuur en vormt een aantasting van legale en institutionele structuren, van het aanzien en de betrouwbaarheid van de provincie en van de legale en de beoogde werking van het samenlevingssysteem.

Medio 2022 is een kwartiermaker Ondermijning & Bibob aangesteld die aan de slag is gegaan met de adviezen van het Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC) Limburg om de weerbaarheid van de provinciale organisatie te versterken. In november werd hiertoe een eerste bijeenkomst gehouden voor alle clustermanagers in het kader van bewustwording rond de thema's ondermijning en Bibob. In 2023 worden dit soort bijeenkomsten voor elk cluster afzonderlijk georganiseerd.

Tevens is de aanzet gegeven tot uitbreiding van het provinciale Bibobteam. De intensivering van ons Bibobinstrumentarium stelt ons in staat de weerbaarheid van de Provincie Limburg tegen ondermijning te vergroten. De ingezette processen zullen in 2023 verder uitgewerkt en doorgezet worden. Provinciale Staten zijn via de Statencommissie voor Financiën, Economische Zaken en Bestuur (FEB) over de voortgang van dit onderwerp begin 2023 geïnformeerd.

2. Provinciale Staten

Voor de ontwikkeling van de bestuurlijke integriteit van Provinciale Staten staan de volgende instrumenten ter beschikking.

2.1 Gedragscode Bestuurlijke Integriteit 2020

Leden van Provinciale Staten horen bij hun handelen de kwaliteit van het provinciale openbare bestuur centraal te stellen. Bestuurlijke integriteit houdt in dat leden van Provinciale Staten de verantwoordelijkheid, die met het lidmaatschap van Provinciale staten samenhangt, aanvaarden en dat de bereidheid bestaat daarover verantwoording af te leggen. De Gedragscode is een aanvullend instrument aan de vigerende wet- en regelgeving met bijbehorende jurisprudentie om de integriteit en de belangen van een integer bestuur te waarborgen. Zo dienen Statenleden een openbare opgave te doen van hun belangen in ondernemingen en organisaties en dienen zij zorgvuldig om te gaan met (niet openbare) informatie waarover zij beschikken. Daarbij accepteren of geven zij geen geschenken die hun onafhankelijke positie in het gedrang brengt.

De Gedragscode is openbaar en via internet voor iedereen toegankelijk. Ieder Statenlid tekent na zijn installatie een verklaring dat hij/zij de Gedragscode zal naleven. De Gedragscode is niet vrijblijvend en Statenleden kunnen hierop worden aangesproken en (politiek) ter verantwoording worden geroepen.

2.2 Commissie Integriteit en Commissie Integriteitsbevordering

De Commissie Integriteitsbevordering heeft tot doel gezamenlijk en resultaatgericht bijeenkomsten en workshops te organiseren, conform een vast te stellen jaarprogramma. Dit ter bevordering van de kennis over integriteit binnen Provinciale Staten en mede ter bevordering van de integriteit van leden van Provinciale Staten.

De Commissie Integriteitsbevordering bestaat uit zes Statenleden.

De Commissie Integriteitsbevordering heeft in 2022 drie maal in beslotenheid vergaderd en op 25 maart en 21 oktober 2022 een interactieve training/workshop georganiseerd inzake actuele thematiek. De extern adviseur Integriteit, de Commissaris van de Koning, en de griffier zijn adviserend lid van de Commissie Integriteitsbevordering.

2.3 Extern adviseur Integriteit en Integriteitsdriehoek

De extern adviseur Integriteit is het (vertrouwelijke) meldpunt voor alle signalen van (mogelijke) integriteitsschendingen door leden van Provinciale Staten of leden van Gedeputeerde Staten. Eventuele meldingen worden besproken met de Commissaris van de Koning en de griffier in de Integriteitsdriehoek. Deze integriteitsdriehoek is in 2022 vijf maal bij elkaar gekomen.

2.4 Integriteitsspiegel Provinciale Staten

Publieke bestuurders liggen in toenemende mate onder een maatschappelijk vergrootglas. Om bewustwording te creëren en de kwetsbaarheden van aanstaande Provinciale Statenleden zo goed mogelijk te kunnen inschatten/bespreekbaar te maken, acht de Commissaris van de Koning het van belang om met ieder kandidaat Statenlid aan de hand van een integriteitsspiegel, in gesprek te gaan. Na benoeming op grond van de Kieswet, maar vóór het onderzoek van de geloofsbrieven en de installatie heeft de Commissaris van de Koning samen met de Griffier en de extern adviseur Integriteit een gesprek met ieder kandidaat Statenlid over de onderwerpen uit de integriteitsspiegel. Dit maakt dat met ieder Statenlid, sinds de start van de nieuwe Statenperiode in 2019, een dergelijk gesprek heeft plaatsgevonden.

2.5 Klankbord

Leden van Provinciale Staten streven ernaar om conform de Gedragscode bestuurlijke integriteit leden van Provinciale Staten van Limburg 2021 een klankbord op te zoeken nadat zij geconfronteerd worden met (eigen) integriteitsvraagstukken. Dit klankbord vindt men bij de Commissaris van de Koning, de griffier, iemand binnen de eigen partij of fractie etc. Op deze wijze is er (continue/actief) aandacht voor integriteit in specifieke situaties die een Statenlid aangaan en is men hierover in gesprek als het gaat over dienstbaarheid, functionaliteit, openheid, betrouwbaarheid en zorgvuldigheid.

Integriteitsspiegelgesprekken

47

**bij aantreden
nieuwe Statenleden
mrt 2019**

15

**bij wisselingen
Statenleden
mrt 2019 t/m 2022**

Integriteitsspiegel: Om bewustwording te creëren en de kwetsbaarheden van aanstaande Provinciale Statenleden zo goed mogelijk te kunnen inschatten/bespreekbaar te maken, acht de Commissaris van de Koning het van belang om aan de hand van een integriteitsspiegel in gesprek te gaan. Deze bevat vragen over relevante onderwerpen die voor de bewustwording van integriteitsrisico's voor de goede functieuitoefening van Statenleden van belang zijn. Aan de hand van de in de integriteitsspiegel opgenomen vragen kan men zich afvragen of er gebeurtenissen zijn uit het verleden of heden waardoor het Statenlid risico loopt.

Integriteitsmeldingen (GS/PS)
een melding wordt gewogen en beoordeeld in de integriteitsdriehoek (CdK, Griffier en Adviseur). De beoordeling kan leiden tot conclusies zoals genoemd in het protocol.

5

**3 x melding m.b.t. (voormalig)
gedeputeerden**

Beoordeling:

1 x onvoldoende aanwijzingen
1 x geen integriteitsschending
1 x niet op redelijke gronden
gebaseerd vermoeden

2 x melding over een Statenlid

Beoordeling:

2 x geen integriteitsschending

**Adviesverzoeken van Statenleden
(burgercommissieleden) voorzien
van een schriftelijk advies**

Zo'n verzoek kan voortkomen uit de spiegelgesprekken dan wel individuele integriteitsvraagstukken van Statenleden/burgercommissieleden zoals de schijn van belangenverstremming.

4

adviesverzoeken

4 x voortoets uitgevoerd

Schriftelijk advies uitgebracht aan betreffende Statenleden/burgercommissieleden

Behandelde adviesverzoeken van Statenleden die zijn voorzien van een mondeling advies (bijvoorbeeld in een reflectiegesprek)

Diversen keren advies/reflectie inzake vraagstukken als, hoe omgaan met aannemen geschenken, onthouden van stemmen, omgangsvormen, etc.

3. Gedeputeerde Staten

De voorzitter van Gedeputeerde Staten, de Commissaris van de Koning, is verantwoordelijk voor de ontwikkeling, uitvoering en handhaving van het integriteitsbeleid. Binnen het College vervult hij een voortrekkersrol. Dit is een doorlopend proces.

Als voorzitter van Gedeputeerde Staten is de Commissaris van de Koning verantwoordelijk voor de ontwikkeling, uitvoering en handhaving van het integriteitsbeleid. Binnen het College vervult hij een voortrekkersrol in het bevorderen van een open cultuur, waarbij alertheid ten aanzien van integriteit, maar ook het elkaar aanspreken op integriteitsrisico's de standaard is. Dit is een doorlopend proces. Elk collegelid is aanspreekbaar op de eigen integriteit en integriteit is binnen het college tevens een collegiale verantwoordelijkheid. Ter ondersteuning van de taak van de Commissaris van de Koning is een aantal instrumenten ontwikkeld.

3.1 Gedragscode integriteit Commissaris van de Koning en gedeputeerden Provincie Limburg 2021

Goed bestuur is integer bestuur. Daarmee is integriteit niet alleen een verantwoordelijkheid van de individuele politieke ambtsdragers, maar een gezamenlijk belang dat de hele organisatie en het hele bestuur in al zijn geledingen aangaat. De gedragscode integriteit bevat in aanvulling op wettelijke regels gedragsnormen en regels over procedures die de transparantie van het handelen van politieke ambtsdragers en van de besluitvorming over en de naleving van de normen vergroten. Zij vormt een moreel beoordelingskader en een leidraad bij twijfel, vragen en discussies. De gedragscode is daarmee een belangrijk instrument en hulpmiddel om een open, transparante en integere organisatiecultuur te realiseren.

Op het niet-naleven van de aanvullingen op de wettelijk geldende regels van de gedragscode, staat geen wettelijke sanctie maar dat maakt de naleving van de gedragscode niet vrijblijvend. Er is sprake van zelfbinding. Concreet gedrag en handelen of niet naleving zijn onderling onderwerp van gesprek. Bestuurders kunnen daarop worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving van de gedragscode te verantwoorden. De gedragscode nodigt vooral uit tot voortdurende zelfreflectie, het intern open bespreken van dilemma's en de vertaling naar de dagelijkse praktijk.

De huidige gedragscode werd, mede in het licht van de bestuurlijke opdracht van voormalig Commissaris van de Koning Johan Remkes, op 12 november 2021 door Provinciale Staten vastgesteld. Met een aantal aanscherpingen is de eigen gedragscode sindsdien strenger ingevuld dan de geldende landelijke modelgedragscode, onder meer voor wat betreft de bepalingen ter voorkoming van belangenverstremming ter zake van nevenfuncties en de termijn van de anti-draaideurclausule. Tevens is een bepaling opgenomen die ziet op het gebruik van - tijdens het ambt verkregen - niet openbare informatie na het aftreden.

3.2 Melding nevenfuncties en neveninkomsten

Op basis van de Provinciewet zijn leden van Gedeputeerde Staten en de Commissaris van de Koning verplicht om nevenfuncties en de hoogte van de inkomsten van deze functies openbaar te maken. Hierin wordt optimale transparantie geboden. Nevenfuncties van de Commissaris en de gedeputeerden worden vooraf ambtelijk getoetst. Vervolgens worden deze overeenkomstig de Gedragscode integriteit Commissaris van de Koning en gedeputeerden Provincie Limburg 2021 voor aanvaarding in het College gemeld. Provinciale Staten ontvangen ieder kwartaal een overzicht met de wijzigingen in de nevenfuncties.

Nevenfuncties die een integriteitsrisico vormen of die het aanzien van het ambt kunnen schaden, zijn niet toegestaan. Om die reden zijn persoonlijke nevenfuncties bij organisaties die actief zijn binnen de provincie Limburg niet toegestaan. Nevenfuncties bij organisaties buiten de provinciegrenzen zijn aanvaardbaar voor zover deze organisaties in geen enkele relatie staan tot de provincie Limburg.

Neveninkomsten worden jaarlijks opgegeven aan het ministerie van BZK in verband met de verrekenregels van deze neveninkomsten. De nevenfuncties, te verdelen in ambtsgebonden en niet-ambtsgebonden, worden gepubliceerd op www.limburg.nl, met vermelding van de eventueel aan de nevenfunctie verbonden bezoldiging.

3.3 Integriteitsscreening kandidaat-leden van Gedeputeerde Staten

Bij de vorming van het nieuwe College van Gedeputeerde Staten in 2021 vond de integriteitsscreening van kandidaat-gedeputeerden plaats op basis van de methodiek van de Handreiking risicoanalyse integriteit openbaar bestuur 2014, ontwikkeld door de Werkgroep Integriteit Limburg. In aanvulling daarop werd tevens een tijdelijke Commissie Risicoanalyse Integriteit ingesteld, onder voorzitterschap van de toenmalige waarnemend Commissaris van de Koning Johan Remkes.

Met het oog op het in 2023 nieuw te vormen College van Gedeputeerde Staten is voor de Provincie Limburg in het verslagjaar een herziene Handreiking risicoanalyse integriteit 2023 vastgesteld.

Hierbij is rekening gehouden met de wensen en aanbevelingen van de Enquêtecommissie van het Limburgs parlement, waarmee de rol van Provinciale Staten bij de benoeming van gedeputeerden is versterkt en de transparantie in het proces is vergroot, zonder dat de persoonlijke levenssfeer van de kandidaten in het gedrang komt. Daarnaast is in de nieuwe handreiking rekening gehouden met het advies van de Raad van State van 3 november 2021 ten aanzien van het wetsvoorstel "Wet Bevorderen Integriteit". Tenslotte is in de uitwerking gebruik gemaakt van de ervaringen met de methode Remkes van 2021 en is actief de samenwerking gezocht met het ministerie van BZK om een aantal vraagpunten, met name op het gebied van privacybescherming, gezamenlijk te beantwoorden.

4. Ambtelijke organisatie

Onze ambtenaren zijn zich bewust van hun bijzondere positie in de samenleving en de verantwoordelijkheden die dat met zich meebrengt. Samen met bestuurders en politici zetten zij zich in voor een betrouwbare overheid.

Ambtenaren van de Provincie Limburg dienen vanuit ‘goed ambtelijk vakmanschap’ het publiek belang en bouwen samen met bestuurders en politici aan (het vergroten van) vertrouwen.

Vertrouwen van burgers, bedrijven, instellingen en samenwerkingspartners in het handelen van een ieder die werkt bij de Provincie Limburg is essentieel voor de legitimiteit, het gezag en de weerbaarheid van de Provincie Limburg als overheidsorganisatie.

De verantwoordelijkheid voor de ambtelijke integriteit in de organisatie ligt bij de algemeen directeur, die daar in nauwe samenwerking met de Commissaris van de Koning als portefeuillehouder integriteit van het College invulling aan geeft. In dit hoofdstuk Ambtelijke Integriteit is te lezen hoe we in 2022 uitvoering hebben gegeven aan het ambtelijke integriteitsbeleid; wat we doen aan preventie, stimuleren, naleving en handhaving en welke stappen zijn gezet.

4.1 Invloed bestuurscrisis op ambtelijke organisatie

De bestuurscrisis van 2021 en het daarmee samenhangende politiek en maatschappelijk debat over bestuurscultuur en integriteit had vanwege de inhoud en toonzetting ook rechtstreeks betekenis voor en impact op het werk van ambtenaren. Niet alleen organisatorisch en inhoudelijk maar ook in de werkbeleving. In een sterk veranderende samenleving is het van belang om voortdurend aandacht te hebben en houden voor het feit dat integriteit van iedereen is.

Ook in 2022 was er daarom aandacht voor herstel, leren van wat er is gebeurd en het aanbrengen van verbeteringen waar dat nodig is. We vinden het belangrijk te onderstrepen dat de Provincie Limburg een veilige plek is om te werken, waar het normaal is om twijfels en dilemma’s te bespreken en waar grote waarde wordt gehecht aan tegenspraak. Dit zijn onderwerpen die daarom ook voortdurend bespreekbaar worden gemaakt.

In dat verband stelt de Organisatievisie 2020 over de gewenste invulling van bestuurlijk-ambtelijke samenwerking het volgende: *“Het behoort tot de verantwoordelijkheid van de ambtenaar dat voorstellen aan het bestuur een juist en volledig beeld geven van alle kosten, baten en risico’s. Ambtelijke tegenspraak is van belang om aan de voorkant alle relevante perspectieven op de bestuurstafel te krijgen en af te wegen. Dit is niet in de laatste plaats in het belang van het bestuur zelf, dat een besluit moet kunnen nemen op basis van volledige en juiste informatie. We zijn dienstbaar, maar niet serviel.”*

4.2 Samenhang Ambtenarenwet, gedragscode en beleid

De rechten en plichten van ambtenaren ten aanzien van ambtelijke integriteit zijn uitputtend en uitsluitend geregeld in de Ambtenarenwet 2017. Dit betekent dat de Provincie geen eigen, aanvullende rechten en plichten mag opleggen. De wet verlangt van overheidswerkgevers dat zij een gedragscode opstellen, integriteitsbeleid voeren en over dit beleid jaarlijks verantwoording afleggen.

De huidige Gedragscode Provincie Limburg 'Goed Ambtelijk Vakmanschap' dateert van 2020 en is een belangrijk instrument om integriteitsbewustzijn te bevorderen. Deze bevat een ethisch afwegingskader, concrete regels en voorbeeldsituaties om het eigen handelen aan te toetsen.

Het integriteitsbeleid van de Provincie Limburg is erop gericht goed en integer ambtelijk handelen te bevorderen en onze ambtenaren tegelijkertijd tegen integriteitsrisico's te beschermen. Het integriteitsbeleid bevat daartoe heldere uitvoeringskaders en passende voorzieningen. Organisatie en werkprocessen worden zorgvuldig ingericht en waar nodig aangepast aan de hand van recente inzichten. Voorbeelden zijn de lokale regelgeving op het gebied van integriteit, de instelling van een vertrouwenspersoon, toepassing van functiescheiding, het vragen van een verklaring omtrent gedrag bij indiensttreding, beleid rondom nevenfuncties, het scheppen van een veilig werkklimaat waarin integriteitsdilemma's bespreekbaar zijn en kennisuitwisseling met andere organisaties. Vanwege de integrale benadering wordt de link naar integriteit en alles wat daarmee samenhangt ook expliciet gelegd in de in oktober 2022 uitgebrachte Tweede Voortgangsrapportage Organisatievisie 2020.

Goed en effectief integriteitsbeleid vraagt om voortdurend onderhoud om goed te kunnen meebewegen met de maatschappelijke ontwikkelingen. Onze ambtenaren werken in een dynamische omgeving. We besteden daarom gerichte aandacht aan weerbaarheid en veelzijdig vakmanschap van ambtenaren, zodat zij in deze dynamiek hun rol ten behoeve van de Limburgse samenleving steeds zuiver kunnen blijven vervullen.

4.3 Coördinatie integriteit

De coördinatie van het integriteitsbeleid in de organisatie is belegd bij het Team Integriteit van het Kabinet, de stafafdeling van de Commissaris van de Koning. Het Team Integriteit is verantwoordelijk voor het opstellen, actualiseren en evalueren van het integriteitsbeleid. Daartoe worden instrumenten, regelingen en activiteiten gericht op integriteitsbevordering en integriteitsbewustzijn ontwikkeld en geïmplementeerd. Bestuur, directie, leidinggevenden en medewerkers worden ondersteund bij een integere uitoefening van hun werk en het toepassen en borgen van het integriteitsbeleid. Tevens is het Team Integriteit adviseur en aanspreekpunt bij integriteitskwesties en adviseert zij over nevenwerkzaamheden.

4.4 Preventie

De Provincie Limburg heeft in de afgelopen decennia gerichte regels, kaders en instrumenten vastgesteld om de ambtelijke integriteit te borgen. Sinds 2003 is er in ons integriteitsbeleid aandacht voor zowel regels als de minstens zo belangrijke bewustwording. Vanaf 2012 is integriteit breed ingebed in de organisatie en een vanzelfsprekend onderdeel van onze bedrijfsvoering. Als gevolg van de bestuurscrisis van 2021 en de aanbevelingen in de diverse rapporten die daarop volgden, zijn wij in 2022 gestart met het, waar nodig, actualiseren en herzien van deze regels, kaders en instrumenten.

4.4.1 Personeelsbeleid & cultuur

Binnen de Provincie Limburg hebben we voortdurend aandacht voor de doorontwikkeling van een open, eerlijke en moreel gezonde organisatiecultuur. Integriteit is daarbij geen op zichzelf staande competentie, maar is een kernwaarde die tot uiting komt in ons handelen bij, namens of voor de Provincie Limburg. Goed ambtelijk vakmanschap veronderstelt dat iedere ambtenaar zich steeds bewust is van de bijzondere positie van ambtenaar, welke verantwoordelijkheden dat met zich meebrengt en altijd bereid is verantwoording af te leggen over zijn of haar handelen.

Onderstaand een selectie uit de op integriteit gerichte HR-instrumenten die in 2022 zijn toegepast:

Instroom nieuw personeel: werving & selectie, ambtseed & -belofte, integriteitsverklaring

Preventief ambtelijk integriteitsbeleid start aan de voordeur. Al tijdens de wervings- en selectieprocedure gaat daarom bijzondere aandacht uit naar integriteit:

- Voorafgaand aan het openstellen van een vacature wordt voor de functie het risicoprofiel integriteit beoordeeld. Afhankelijk van deze beoordeling maakt de vacaturetekst melding van de mogelijkheid van het instellen van een onderzoek.
- Tijdens het selectiegesprek is er aandacht voor het werken in het publiek domein, de bijzondere status van ambtenaren en zaken als toegang tot informatie en nevenwerkzaamheden.
- Nieuwe medewerkers zijn verplicht een recente Verklaring Omtrent het Gedrag (VOG) te overleggen.
- Nieuwe medewerkers volgen een introductieprogramma, inclusief een module Integriteit.

Zij maken kennis met de vertrouwenspersoon en integriteitscoördinatoren en spelen een dilemmaspel.

- Alle nieuwe ambtenaren leggen ten overstaan van de algemeen directeur de ambtseed of ambtsbelofte af. In 2022 hebben 83 nieuwe medewerkers de ambtseed of ambtsbelofte afgelegd.
- Ingehuurd personeel en stagiaires ondertekenen bij aanvang een integriteitsverklaring, die dezelfde werking heeft als de eed of belofte en die hen bindt aan het gevoerde integriteitsbeleid.

Gedragscode Goed Ambtelijk Vakmanschap

De **Gedragscode Provincie Limburg 2020 'Goed Ambtelijk Vakmanschap'** is een belangrijk preventief instrument waarin wordt uitgelegd wat het betekent om voor de Provincie Limburg te werken en waaraan goed en integer ambtelijk handelen hoort te voldoen. In de praktijk hebben ambtenaren te maken met voortdurend wijzigende omstandigheden waardoor integer handelen niet altijd eenvoudig is. De gedragscode biedt daarom een kader om het eigen gedrag te toetsen, helpt risico's te onderkennen en maakt bewust van eigen verantwoordelijkheden, gedrag en keuzes.

De code stimuleert ook het voeren van het gesprek over integriteit en legt uit bij wie ambtenaren terecht kunnen met vragen of dilemma's die zich in het dagelijks werk kunnen voordoen.

De gedragscode heeft daarnaast ook een externe functie. Het maakt burgers, samenwerkingspartners en andere externe partijen duidelijk wat zij van ambtenaren van de Provincie Limburg mogen verwachten. De gedragscode is gepubliceerd op de website www.overheid.nl, www.integriteitlimburg.nl en is voor medewerkers tevens intern beschikbaar via het intranet van de Provincie Limburg.

Het ambtelijk integriteitsbeleid van de Provincie Limburg maakt inmiddels integraal onderdeel uit van het personeelsbeleid, als bedoeld in de Ambtenarenwet 2017. De uitgangspunten van goed werkgeverschap en goed werknemerschap vormen de basis voor integriteit in het personeelsbeleid.

Melding en registratie nevenwerkzaamheden en actualisatie Ambtenaren van de Provincie Limburg staan midden in de maatschappij. Ze zijn actief in het verenigingsleven, in stichtingen en andere organisaties. Dat is positief, want zo weten zij wat er in de samenleving omgaat. Er zijn echter ook grenzen aan de mogelijkheden om als ambtenaar nevenwerkzaamheden te verrichten. Ambtenaren zijn daarom verplicht om opgave te doen van nevenwerkzaamheden die zij (willen gaan) verrichten, wanneer deze raakvlakken (kunnen) hebben met hun hoofdfunctie bij de Provincie. Dit is in de Ambtenarenwet bepaald. De gedragscode licht toe in welke gevallen medewerkers hun leidinggevende om toestemming voor nevenwerkzaamheden moeten vragen. Dit om eventuele integriteitsrisico's te voorkomen, evenals de schijn van belangenverstremming of imago-problemen voor de ambtenaar en/of de Provincie Limburg.

Nevenwerkzaamheden die raakvlakken kunnen hebben met de hoofdfunctie bij de Provincie worden geregistreerd. Op grond van de Ambtenarenwet 2017 moeten bepaalde nevenfuncties bovendien openbaar worden gemaakt. In de gedragscode is vastgelegd dat dit in onze organisatie geldt voor de ambtenaren werkzaam in salarisschaal 14 en hoger. Dit is gerelateerd aan het niveau van de taken, bevoegdheden en verantwoordelijkheden van deze functies in onze organisatie. Deze **publicatie** is te vinden op onze website en wordt voortdurend geactualiseerd.

Toestemming vragen voor het verrichten van nevenwerkzaamheden gebeurt sinds 2022 digitaal. In het digitale personeelsinformatiesysteem is daartoe een module nevenwerkzaamheden ingericht.

De digitale procedure sluit aan bij de ambtelijke gedragscode en de bestaande werkafspraken.

In het voorjaar van 2022 vond een organisatie-brede actualisatie van de registratie van nevenwerkzaamheden van medewerkers plaats. Ook tijdelijke medewerkers of medewerkers die anderszins werkzaamheden voor of namens de Provincie verrichten zijn in deze actualisatie meegenomen. Nevenwerkzaamheden waarvoor al eerder toestemming werd verleend, zijn opnieuw beoordeeld. Op 31 december 2022 waren door 173 personen in totaal 303 nevenfuncties gemeld.

De registratie van de nevenfuncties wordt gedurende het jaar bijgehouden. Voor de volledigheid ontvangen medewerkers jaarlijks een reminder om de registratie van de nevenfuncties actueel te houden.

Scholing en vorming

Medewerkers van de Provincie Limburg kunnen zich inschrijven voor diverse interne en externe opleidingen, cursussen en trainingen over integriteit en goed ambtelijk vakmanschap via de Limburg Academie, het digitale leerplatform van de Provincie Limburg. Het interne cursusaanbod bevat een aparte module 'Integriteit', die wordt gegeven door team integriteit en de interne vertrouwenspersoon. (Zie ook 6.3.1) Deze module is onderdeel van het introductieprogramma voor nieuwe medewerkers en trainees maar ook medewerkers die al langer in dienst zijn kunnen hieraan deelnemen (zie ook paragraaf 6.3 Stimuleren). Daarnaast biedt de Limburg Academie sinds enkele jaren de interne leerlijn Ambtelijk Vakmanschap aan, gericht op versterking van de basiskennis en vaardigheden voor de publieke professional.

Deze leerlijn bevat onder meer de modules overheid en democratie, rol van het midden-bestuur, publieke middelen, maatschappelijke impact, bestuurlijk-ambtelijk samenspel en tegenspraak.

Werkbelevingsonderzoek

De Provincie Limburg laat periodiek een werkbelevingsonderzoek uitvoeren door een extern bureau. Het meest recente onderzoek werd uitgevoerd in 2021 liet zien dat er sprake is van een veilige werkomgeving waar medewerkers positief zijn over hun mate van invloed, zichzelf kunnen zijn en elkaar kunnen aanspreken. In 2021 kwamen in het werkbelevingsonderzoek voor het eerst specifieke vragen over het thema bestuurlijk-ambtelijke samenwerking aan de orde. Ook deze resultaten zijn positief. Medewerkers ervaren voldoende ruimte om hun mening te uiten bij en in dialoog te gaan met de bestuurder. Ook is het thema "mate van invloed" onderzocht, dit is de mate van invloed die de medewerker krijgt om binnen de organisatie en het team mee te denken en een mening te geven. De scores hierop zijn in lijn met de vorige meting en positief. Het volgende werkbelevingsonderzoek vindt plaats in 2023.

4.5 Stimuleren

Effectief en integraal integriteitsbeleid bestaat uit meer dan regels en voorschriften. Regels alleen kunnen immers nooit antwoord geven op alle integriteitsvragen uit de dagelijkse praktijk. Om die reden stimuleren we medewerkers de juiste afweging te kunnen maken bij dilemma's en wijzen de weg naar ondersteuning op dit gebied.

Daarbij is het van belang dat we een veilige werkomgeving in stand houden, waarbij dilemma's in alle openheid bespreekbaar kunnen worden gemaakt. Leidinggevenden spelen hierbij een belangrijke rol.

4.5.1 Introductieprogramma nieuwe medewerkers en trainees

Vanuit de overtuiging dat we nooit te vroeg aandacht aan integriteit kunnen besteden worden onze medewerkers op de eerste dag van ons introductieprogramma gewezen op de bijzondere positie van ambtenaren en het grote belang dat de Provincie daarom aan het thema integriteit hecht. Ten behoeve van het introductieprogramma is een module integriteit ontwikkeld, die we aan onze nieuwe medewerkers en aan onze trainees aanbieden. Tijdens de module worden onder meer integriteitsdilemma's gedeeld en besproken om de weerbaarheid van medewerkers te vergroten. Medewerkers maken kennis met de medewerkers van het Team Integriteit en met de interne vertrouwenspersoon, waar medewerkers terecht kunnen met vragen of dilemma's. In 2022 moest in verband met Covid één module digitaal worden aangeboden. Daarbij is gebruik gemaakt van de in eigen huis ontwikkelde Serious Game Integriteit "Zuivere Koffie", om de interactie tussen de deelnemers te bevorderen. Na versoepeling van de maatregelen werd de module nog drie maal fysiek gehouden, waarbij ook de nieuwe lichte trainees is aangesloten. In totaal zijn in 2022 vier sessies met 59 nieuwe medewerkers en 20 trainees gehouden. Aansluitend aan de introductiemodule integriteit leggen nieuwe medewerkers de ambtseed of de ambtsbelofte af; trainees ondertekenen daartoe een integriteitsverklaring.

4.5.2 Informatie en communicatie

Om integriteitsbewustzijn te stimuleren is het van de belang dat iedereen in de organisatie over de juiste informatie over het thema kan beschikken. Via het intranet is voor medewerkers veel informatie beschikbaar over de actuele stand van het integriteitbeleid, de gedragscode, nevenwerkzaamheden, omgaan met informatie, meldprocedures en andere integriteitsinstrumenten. Nieuwe informatie wordt actief onder de aandacht gebracht. De informatie, regels en procedures zijn in 2022 door het Team Integriteit van het Kabinet en de vertrouwenspersoon actueel gehouden.

4.5.3 Serious Game ‘Zuivere Koffie’

Zoals hiervoor vermeld heeft de Werkgroep Integriteit Limburg enige jaren geleden de serious game ‘Zuivere Koffie’ laten ontwikkelen. In de serious game krijgt de speler doordachte dilemma’s voorgelegd en moeten lastige morele keuzes worden gemaakt. De game is bedoeld om de ontwikkeling van het integriteitsbesef te stimuleren en kan worden gespeeld via een vrij verkrijgbare app. Gemeenten, het Waterschap en andere organisaties – niet alleen in Limburg – gebruiken de game om de integriteitvolwassenheid van hun medewerkers en bestuurders te vergroten. Bij de Provincie Limburg zetten we de game onder meer in tijdens het introductieprogramma voor nieuwe medewerkers en trainees.

4.6 Naleving en handhaving

Ambtenaren dienen zich als een goed werknemer te gedragen, in lijn met de voor hen geldende wet- en regelgeving en gedragscode. De algemeen directeur is eindverantwoordelijk voor de handhaving van het integriteitbeleid. Niet integer gedrag kan arbeidsrechtelijke gevolgen hebben. Dat maakt dat integriteitbeleid niet vrijblijvend is maar door iedereen serieus genomen moet worden.

4.6.1 Vertrouwenspersoon

Voor het bespreken van integriteitsdilemma’s of om te klankborden kunnen provincie-medewerkers – naast hun leidinggevende – terecht bij de interne vertrouwenspersoon.

De vertrouwenspersoon is onafhankelijk en heeft geheimhoudingsplicht. De vertrouwenspersoon biedt advies, ondersteuning en begeleiding op het gebied van integriteit, ongewenste omgangsvormen en psychosociale arbeidsbelasting (PSA). De vertrouwenspersoon rapporteert over de werkzaamheden in een afzonderlijk jaarverslag, dat met de directie en de ondernemingsraad besproken wordt.

4.6.2 Regeling melding vermoedens van een misstand

De Regeling melding vermoedens van een misstand regelt de manier waarop een medewerker melding kan doen van een vermoeden van een misstand. Deze regeling is voor provincie-medewerkers vastgelegd in een bijlage bij de Cao Provincies.

De algemeen directeur maakt jaarlijks een rapportage over de uitvoering van deze regeling, met informatie over het aantal en de aard van de meldingen, de uitkomst van eventuele onderzoeken en het standpunt van de werkgever. Deze rapportage wordt ook besproken met de Ondernemingsraad. In 2022 zijn op grond van de regeling geen meldingen ontvangen.

Tijdens de behandeling van het Werkplan bestuurscultuur 2023-2027 is in de vergadering van Provinciale Staten van 15 december 2022 toegezegd om in lijn met de geldende EU-klokkenluidersrichtlijn een publiekrechtelijke meldregeling op te stellen voor niet-werknemers, vooruitlopend op de inwerkingtreding van de Wet bescherming klokkenluiders. Deze provinciale regeling zal na vaststelling ook kenbaar worden gemaakt via de website van de Provincie Limburg. Deze regeling is in voorbereiding.

Inmiddels is de Wet bescherming klokkenluiders op 18 februari 2023 in werking getreden en vervangt de Wet Huis voor klokkenluiders. Vanwege deze wetswijziging wordt via de lijn van het IPO een wijziging voorbereid van de huidige, voor alle provincies geldende Regeling melden vermoeden van een misstand.

4.6.3 Meldingen van (vermoedens) integriteits-schendingen

Er zijn in 2022 geen meldingen over mogelijke integriteits-schendingen door ambtenaren ontvangen.

5. Blik vooruit

We constateren dat de Provincie Limburg na een turbulente bestuursperiode in een nieuwe fase is beland. We hebben voor het thema integriteit samenhang en overzicht gecreëerd en onze nieuwe koers bepaald.

De vele aanbevelingen, hernieuwde inzichten en bestuurlijke toezeggingen hebben we consequent en gestructureerd laten landen in het door Provinciale Staten vastgestelde Werkprogramma Bestuurscultuur, dat in de periode 2023-2027 wordt uitgevoerd, geïmplementeerd en verder zal worden verankerd.

Begin 2023 heeft de Zuidelijke Rekenkamer de meta-evaluatie gepresenteerd, bedoeld als een reflectie op de uitkomsten van de onderzoeken naar integriteit die afgelopen jaren in de Provincie Limburg zijn uitgevoerd. Ook met de bevindingen, conclusies en aanbevelingen van de rekenkamer gaan we in 2023 aan de slag.

Een tussenrapportage met betrekking tot de door de Zuidelijke Rekenkamer geformuleerde suggesties op het gebied van de interne organisatie, zoals de optie van een onafhankelijk bureau, is medio 2023 voorzien.

De landelijke ontwikkelingen blijven we daarnaast nauwgezet volgen en vertalen naar de Limburgse context. Vermeldenswaardig in dat verband is dat minister Bruins Slot van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties de Tweede Kamer recent heeft geïnformeerd over het beleid voor integriteit van politieke ambtsdragers op decentraal en nationaal niveau⁴. Zij benadrukt de urgentie van de doorontwikkeling van het integriteitsbeleid van de overheid, nu het vertrouwen van burgers in politici en ambtenaren afneemt. Daarbij pleit zij onder meer voor een robuuste en weerbare integriteitscultuur.

Daar waar Limburg in haar ervaring mogelijk vooruit loopt op ontwikkelingen elders, zullen we opgedane kennis delen en van advies dienen. Werken aan integriteit is immers een gezamenlijke opgave. Ook kondigt de minister maatregelen aan ter verbetering van het beleid voor politieke ambtsdragers. Een voorbeeld daarvan is het in mei 2023 opgeleverde **Handboek integriteit voor het decentraal bestuur**, waarin alle beschikbare informatie over de integriteit van politieke ambtsdragers bij de decentrale overheden bij elkaar is gebracht. We constateren dat een deel van de genoemde instrumenten al in Limburg wordt toegepast en deels hier werd ontwikkeld.

In de eigen provincie krijgt de Stuurgroep Kwaliteit Openbaar Bestuur een voortrekkersrol voor de bestuurlijke samenwerking op het gebied van bestuurscultuur, integriteit en ondermijning. Hiermee kan het draagvlak voor de noodzakelijke veranderingen worden verbreed en integraal gedeeld. Samen met onze partners in het openbaar bestuur in Limburg bouwen we zo verder aan de doorontwikkeling van de Limburgse integriteitsstructuur en -cultuur.

Bij de start van de nieuwe statenperiode vanaf maart 2023 zijn diverse aanscherpingen op het vlak van integriteit doorgevoerd. In dat tempo, zorgvuldig en niet aflatend, worden de verdere voornemens tot doorontwikkeling van ons integriteitsbeleid op alle niveaus verder uitgewerkt. Integriteitsbeleid is immers nooit af en verdient voortdurend onze onvoorwaardelijke aandacht. We blijven daarmee investeren in het herstellen van het vertrouwen van de Limburgers in onze provincie.

4 Kamerbrief integriteitsbeleid openbaar bestuur | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl

